

Κεφάλαιο Δ. Υπερτεμαχιακά στοιχεία: διδασκαλία του επιτονισμού

19η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί αφορά στη διδασκαλία του επιτονισμού στις καταφατικές και ερωτηματικές προτάσεις. Για τις τελευταίες, η πρόταση παρουσιάζει τη διδασκαλία του επιτονισμού στις ερωτήσεις ολικής και μερικής αγνοίας. Σημειώνεται ότι πολύ αλλόγλωσσοι μαθητές συναντούν προβλήματα στη σωστή παραγωγή του επιτονισμού των ερωτήσεων, με ιδιαίτερη δυσκολία στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας.

Επίπεδο	Μέσο - Προχωρημένο
Ομάδα στόχος	Επίπεδο B1, B2, Γ1, Γ2: όλες οι ηλικίες (αλλά και σε αρχάριο επίπεδο με επιλογή και προσαρμογή ασκήσεων)
Θεματική ενότητα	Περιγραφή ατομικών χαρακτηριστικών και στοιχείων
Διδακτικός στόχος	Διδασκαλία του επιτονισμού σε καταφάσεις, ερωτήσεις ολικής και μερικής αγνοίας
Απαιτούμενος χρόνος	2-3 διδακτικές ώρες
Υλικό	Κάρτες, 7 φωτοτυπίες
Εμπλεκόμενες δεξιότητες	Κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου
Τι χρειάζεται να ξέρουν οι μαθητές από πριν	Σχετικό λεξιλόγιο

Παρουσίαση

Δείχνετε στους μαθητές απόσπασμα από τις ελληνικές ταινίες «Ο Αχόρταγος» 📺 και «Η Αλίκη στο ναυτικό» 📺. Τους ζητάτε να παρατηρήσουν την απόδοση των ερωτήσεων και απαντήσεων στους διαλόγους.

Επιλέγετε μερικά παραδείγματα από τον διάλογο, τους τα δίνετε σε φωτοτυπία και τα παράγετε:

Ο Αχόρταγος

- Τι να σας φέρω;
- Ε, κάτι ελαφρό. Δεν θα φάω σήμερα, δεν πεινάω. Μια μακαρονάδα.
- Με σαλτσίτσα;
- Με σαλτσίτσα. Και ένα κοτόπουλο και μια μερίδα αρνάκι.
- Ψητό;
- Ψητό.

Η Αλίκη στο ναυτικό

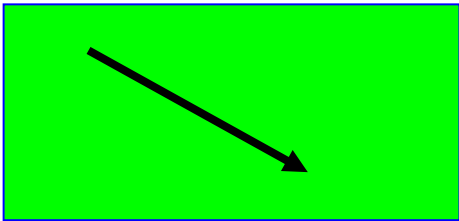
- Τίποτα.
- Δηλαδή;
- Γιατί;
- Τώρα, τρελό θα με βγάλεις;
- Είσαι βέβαιος πως δεν ήταν καμιά κάτω από το ρολόι;
- Κάτω από το ρολόι;
- Ναι, κάτω από το ρολόι. Καμιά δεν ήταν; Καμιά;
- Ήτανε.
- Πώς ήταν;
- Αποκλείεται.
- Τι αποκλείεται; Πώς ήταν;
- Αποκλείεται σου λέω. Δεν ήταν.
- Ήταν μια μελαχρινή κοπέλα που κρατούσε μάλιστα (...) ένα τόπι.
- Τόπι;
- Ναι, τόπι.
- Τόπι, είπες;
- Πώς κάνεις έτσι;
- Τι τόπι ήταν;
- Αυτή ήτανε.
- Ήτανε μελαχρινή.
- Μελαχρινή;
- Μελαχρινή.
- Ήταν και παχουλούλα.
- Παχουλούλα;
- Δηλαδή, πόσο παχουλούλα;
- Γεματούστικη.
- Ήταν και κοντή.
- Κοντή;
- Κοντή.
- Δηλαδή πόσο κοντή;
- Αρκετά κοντή.
- Πώς κόντυνε;
- Αποκλείεται.
- Αποκλείεται;
- Γιατί όμως αποκλείεται;

Τους δίνετε ένα παράδειγμα κατάφασης, π.χ. «Ψητό.», και τους ρωτάτε αν είναι κατάφαση ή ερώτηση. Προφέρετε την ίδια λέξη με επιτονισμό ερώτησης, π.χ. «Ψητό;», και τους ρωτάτε αν είναι κατάφαση ή ερώτηση. Επαναλαμβάνετε την ίδια διαδικασία με τις λέξεις «Κοντή.», «Κοντή;» «Πόσο Κοντή;». Ρωτάτε τους μαθητές αν αντιλαμβάνονται τη διαφορά στη μουσικότητα της φωνής. Κάνετε 3 στήλες στον πίνακα ως εξής:

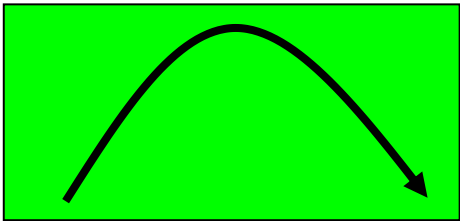
Κατάφαση	Ερώτηση	Ερώτηση
Κοντή.	Κοντή;	Πόσο κοντή;
Παχουλούλα.	Παχουλούλα;	Πόσο παχουλούλα;
Αποκλείεται.	Αποκλείεται;	Γιατί αποκλείεται;

Αφού σας δώσουν οι μαθητές τις απαντήσεις τους αναφορικά με τη διαφορά που αντιλαμβάνονται στη μελωδία, δηλαδή τον επιτονισμό, τους παρουσιάζετε σχηματικά τον επιτονισμό στις καταφάσεις και στις ερωτήσεις ολικής και μερικής αγνοίας χρησιμοποιώντας κάρτες, ξυλάκια Cuisenaire, ή με κατάλληλες κινήσεις των χεριών σας. Τους εξηγείτε ότι στις καταφάσεις ο επιτονισμός είναι καθοδικός, στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας ο επιτονισμός είναι ανοδικός-καθοδικός στο τέλος της ερώτησης, ενώ στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας ο επιτονισμός είναι ανοδικός στο τέλος της ερώτησης και η ερωτηματική λέξη έχει υψηλή συχνότητα.

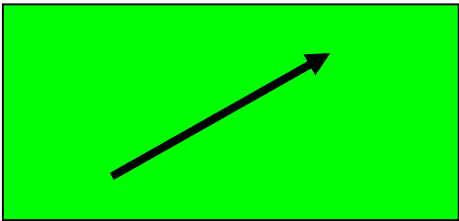
Κατάφαση

Ερώτηση ολικής αγνοίας

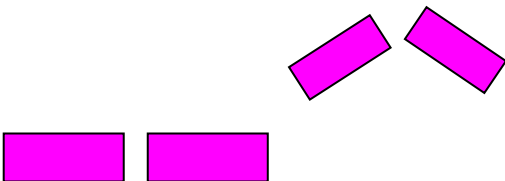
Ερώτηση μερικής αγνοίας

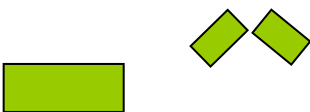
Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα cuisenaire rods και να τα τοποθετήσετε ως εξής:

Ερωτήσεις ολικής αγνοίας:

Γενικό παράδειγμα για την κατανόηση της κίνησης του επιτονισμού:

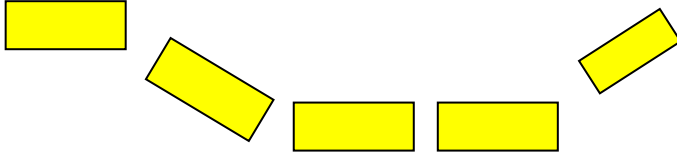
Συγκεκριμένο παράδειγμα:

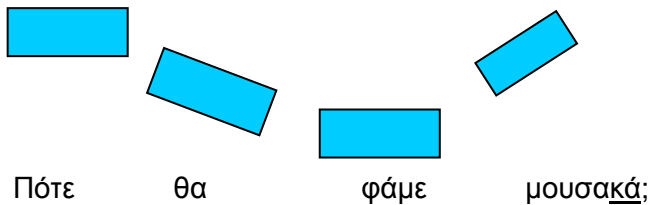
Τρώτε μουςακά;

Ερωτήσεις μερικής αγνοίας:

Γενικό παράδειγμα για την κατανόηση της κίνησης του επιτονισμού:

Συγκεκριμένο παράδειγμα:

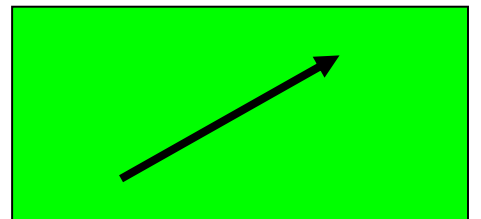
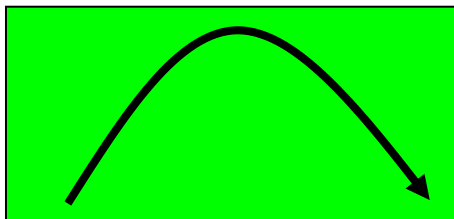
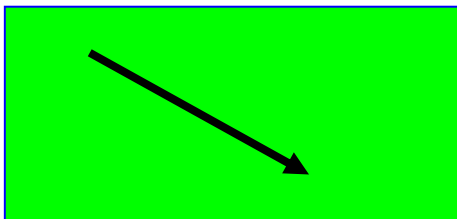
Ζητάτε από τους μαθητές σας να προφέρουν όλοι μαζί τις καταφάσεις και τις ερωτήσεις που γράψατε στον πίνακα. Ζητάτε κατόπιν από κάθε μαθητή ξεχωριστά να προφέρει ένα παράδειγμα κατάφασης, ερώτησης ολικής και μερικής αγνοίας από τον πίνακα. Χρησιμοποιείτε τις κάρτες, τα ξυλάκια ή τα χέρια σας για να δείξετε τον επιτονισμό σε κάθε περίπτωση και να βοηθήσετε στη διόρθωση ενδεχόμενων λαθών από τους ίδιους τους μαθητές. Σημειώνετε λάθη τα οποία δεν μπορούν να διορθώσουν από μόνοι τους και τα επισημαίνετε στο τέλος. Παράγετε εσείς τα παραδείγματα του πίνακα και ζητάτε από όλους τους μαθητές μαζί να τα παραγάγουν ένα-ένα μετά από εσάς. Δείχνετε το σωστό επιτονικό σχήμα κάθε φορά.

Οι μαθητές μπορούν επίσης να δουν και να ακούσουν παραδείγματα καταφάσεων και ερωτήσεων μερικής και ολικής αγνοίας στη Φωνητική Βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού εργαλείου *Μιλώ Ελληνικά - SpeakGreek* (<http://speakgreek.web.auth.gr/dp/el/library/choose>).

Πρακτική

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (1): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

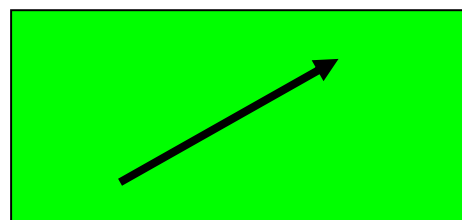
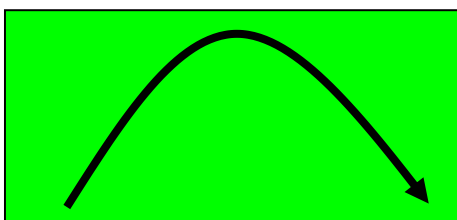
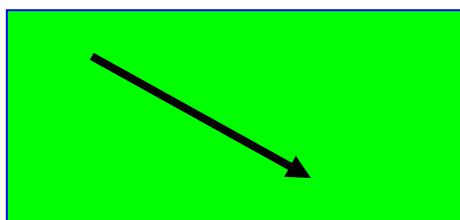
Δείχνετε στους μαθητές σας μία από τις παρακάτω κάρτες σε τυχαία σειρά. Ζητάτε από τους μαθητές σας να σας πουν ένα οποιοδήποτε παράδειγμα πρότασης ή φράσης με τον κατάλληλο επιτονισμό.

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (2): άσκηση που επικεντρώνεται στην αντίληψη

Φωτοτυπείτε τα επιτονικά σχήματα, τα κόβετε και τα δίνετε στους μαθητές. Διαβάζετε σε τυχαία σειρά τα παρακάτω παραδείγματα και τους ζητάτε να σηκώνουν την κάρτα με το σωστό επιτονικό σχήμα κάθε φορά. Ελέγχετε πόσοι μαθητές δείχνουν το σωστό. Ζητάτε από έναν μαθητή να απαντήσει κατάλληλα στις ερωτήσεις.

Φωτοτυπία 2

Παραδείγματα:

Κατάφαση	Ερώτηση ολικής αγνοίας	Ερώτηση μερικής αγνοίας
Ψηλός.	Ψηλός;	Πόσο ψηλός;
Σήμερα.	Σήμερα;	Πότε σήμερα;
Η δασκάλα.	Η δασκάλα;	Ποια δασκάλα;
Στην αγορά.	Στην αγορά;	Γιατί στην αγορά;
Θα πάμε.	Θα πάμε;	Πώς θα πάμε;
Στην Αθήνα.	Στην Αθήνα;	Πού στην Αθήνα;

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (3): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Δίνετε την παρακάτω φωτοτυπία και ζητάτε από τους μαθητές σας να παραγάγουν τα παραδείγματα ανά σειρά.

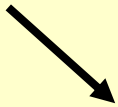
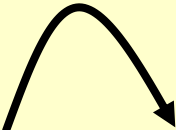

Φωτοτυπία 3

Καλός	Καλός;	Πόσο καλός;
Πέρασε.	Πέρασε;	Πότε πέρασε;
Ο δήμαρχος.	Ο δήμαρχος;	Ποιος δήμαρχος;
Στη θάλασσα.	Στη θάλασσα;	Γιατί στη θάλασσα;
Θα έρθουν.	Θα έρθουν;	Πώς θα έρθουν;
Στη Νάξο.	Στη Νάξο;	Πού στη Νάξο;

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (4): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Ζητάτε από τους μαθητές σας να σημειώσουν με ✓ τον σωστό επιτονισμό στις παρακάτω προτάσεις και να τις παραγάγουν φωναχτά.

Φωτοτυπία 4

			
Πόσων χρονών είσαι;			
Θα τον δω αύριο το πρωί.			
Το μωρό κοιμάται.			
Πότε πήρες το πτυχίο σου;			
Καπνίζει πολύ;			
Πόσο κοστίζει;			
Γράφω ένα γράμμα.			
Θα έρθεις;			
Απαγορεύεται;			
Έπλυνα το αυτοκίνητο.			
Καθάρισε την κουζίνα;			
Πώς βγαίνει;			
Έκλαψε;			
Γιατί χάλασε;			
Φοβήθηκα.			
Πώς λέγεστε;			
Ξύπνησε το μωρό;			
Πού μένετε;			
Μπορώ να σας βοηθήσω;			
Διαβάζω το μάθημα.			

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (5): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Χωρίζετε τους μαθητές σας σε ζευγάρια. Τους δίνετε τον παρακάτω διάλογο και τους ζητάτε να τον διαβάσουν φωναχτά.

Φωτοτυπία 5

- Καλημέρα, Γιώργο. Τι κάνεις;
- Καλημέρα. Καλά, ευχαριστώ. Εσύ;
- Καλά είμαι τώρα, αν και είχα κάποια προβλήματα με τη μέση μου.
- Αλήθεια; Τι συνέβη;
- Τι συνέβη; Άστα. Πήγα να σηκώσω ένα κιβώτιο και πιάστηκα.
- Τι μου λες; Και τι έκανες;
- Τι έκανα; Στην αρχή δεν έκανα τίποτα.
- Πονούσες;
- Πάρα πολύ. Τι να κάνω λοιπόν; Πήγα στον γιατρό.
- Σε ποιον;
- Στον Ντίνα, τον ορθοπεδικό. Τον ξέρεις;
- Όχι. Είναι καλός; Τι σου είπε;
- Τι να πει; Μου έδωσε φάρμακα και μου είπε να ξεκουραστώ.
- Πόσο καιρό ταλαιπωρήθηκες;
- Ένα μήνα.
- Ένα μήνα; Τώρα είσαι καλά;
- Ναι, καλά, αλλά πονάω λίγο. Τι να κάνει κανείς; Θα περάσει.

Καθοδηγούμενη δραστηριότητα

Παιχνίδι: Μάντεψε ποιος

Χωρίζετε τους μαθητές σε ζευγάρια και τους δίνετε μία από τις παρακάτω φωτοτυπίες. Κάθε μαθητής επιλέγει ένα άτομο από τις 2 πρώτες σειρές εικόνων στην κάρτα του. Ο συμμαθητής του προσπαθεί να βρει ποιο είναι το άτομο, κάνοντας ερωτήσεις.

Ο διάλογος μεταξύ των μαθητών θα είναι:

- A. Είναι άνδρας;
- B. Ναι.
- A. Έχει γυαλιά;
- B. Όχι.
- Κτλ.

Μετά από κάθε απάντηση ο μαθητής αποκλείει κάποια άτομα από τις τρεις επόμενες σειρές εικόνων, τα διαγράφει και συνεχίζει να ρωτά μέχρι να βρει το άτομο που έχει επιλέξει ο συμμαθητής του.

Φωτοτυπία 6

Μαθητής Α

Συνήθειες Υποποτι

© 2008 Pearson. All rights reserved.
14635110

Μαθητής Β

Παραγωγή

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (1)

Χωρίζετε τους μαθητές σας σε ζευγάρια για να παίξουν παιχνίδι ρόλων.

Φωτοτυπία 7α

Μαθητής Α. Εργάζεστε στην απογραφή του πληθυσμού. Πηγαίνετε στο σπίτι μιας οικογένειας για να κάνετε απογραφή. Κάνετε ερωτήσεις με βάση το παρακάτω ερωτηματολόγιο για να συλλέξετε πληροφορίες. Είστε πολύ ομιλητικός οπότε, όταν σας ρωτά η οικογένεια προσωπικές ερωτήσεις, απαντάτε δίνοντας λεπτομέρειες. Σας ρωτούν επίσης για τα προβλήματα της απογραφής.

1. Όνομα
2. Επώνυμο
3. Όνομα πατέρα
4. Όνομα μητέρας
5. Ημερομηνία γέννησης
6. Οικογενειακή κατάσταση
7. Αριθμός παιδιών
8. Τόπος μόνιμης κατοικίας της μητέρας σας κατά τη γέννησή σας
9. Υπήκοος χώρας
10. Δημοτολόγια που είναι εγγεγραμμένος/η
11. Διαμονή σε άλλη πόλη του εσωτερικού

12. Διαμονή σε άλλη χώρα
13. Επίπεδο εκπαίδευσης
14. Κύρια ασχολία
15. Θέση εργασίας
16. Ώρες απασχόλησης

Φωτοτυπία 7β

Μαθητής Β. Είστε ο πατέρας ή η μητέρα μιας οικογένειας 5 ατόμων (πατέρας, μητέρα, 3 παιδιά). Στο σπίτι σας μένει επίσης και η μητέρα σας. Γίνεται απογραφή πληθυσμού και σας επισκέπτεται ο απογραφέας. Απαντάτε στις ερωτήσεις του. Επειδή ο απογραφέας είναι πολύ ομιλητικός, του κάνετε και εσείς προσωπικές ερωτήσεις. Τον/τη ρωτάτε επίσης για τα προβλήματα της απογραφής.

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (2)

Χωρίζετε τους μαθητές σε ομάδες των τεσσάρων. Τους λέτε ότι βρίσκονται σε συνάντηση των αποφοίτων του δημοτικού σχολείου. Έχουν να δουν τους συμμαθητές τους πολλά χρόνια. Τους ρωτούν αν σπούδασαν, τι δουλειά κάνουν, ποια είναι η οικογενειακή τους κατάσταση, πού μένουν, αν ταξίδεψαν, κτλ. Προσπαθούν να μάθουν όσες πιο πολλές λεπτομέρειες για τη ζωή τους μπορούν. Ρωτούν και απαντούν με πολύ ενδιαφέρον και ενθουσιασμό.